

Univerza v Mariboru

Fakulteta za turizem

Cesta prvih borcev 36
8250 Brežice, Slovenija

Na podlagi Politike odprtega dostopa do raziskovalne infrastrukture Univerze v Mariboru, potrjene na 14. redni seji Senata Univerze v Mariboru, dne 24. 11. 2020 s sklepom št. 030/2020/78/515-MP, je Senat Fakultete za turizem Univerze v Mariboru na svoji _7_ . redni seji dne _28.8. 2022_ sprejel

Politiko odprtega dostopa do raziskovalne infrastrukture Fakultete za turizem Univerze v Mariboru

1. Opredelitev

Znanstveno-raziskovalna dejavnost Fakultete za Turizem Univerze v Mariboru (v nadaljevanju UM FT) temelji na načelih odprte znanosti, ki obsega predvsem odprt dostop do raziskovalnih rezultatov, vrednotenje kakovosti in vpliva znanstveno-raziskovalnega dela z uporabo odgovornih metrik ter povezovanje in vključevanje zainteresirane javnosti v raziskovalni proces.

Politika odprtega dostopa raziskovalne infrastrukture UM FT (v nadaljevanju RiUM FT) se izvaja skladno s Politiko odprtega dostopa raziskovalne infrastrukture Univerze v Mariboru (RiUM). V tem dokumentu so opredeljeni raziskovalna infrastruktura, potencialni uporabniki infrastrukture, načini dostopa do raziskovalne infrastrukture, stroški in pristojbine za dostop, načini izobraževanja in usposabljanja, omejitve dostopa, etično ravnanje in raziskovalna integriteta ter nediskriminacija pri dostopu, zagotavljanje kakovosti dostopa ter upravljanje z raziskovalnimi podatki in preglednost, ki veljajo na UM FT.

Raziskovalna infrastruktura Fakultete za turizem Univerze v Mariboru obsega temeljno raziskovalno infrastrukturo (prostore, raziskovalno opremo) in raziskovalno infrastrukturo za prenos znanja (digitalne raziskovalne sisteme in podatkovne baze, baze podatkov knjižnice UM FT, raziskovalne skupine in raziskovalne organizacije ter raziskovalne, izobraževalne in svetovalne storitve, ki jih te skupine, organizacije ter inštitut ponujajo notranjim in zunanjim raziskovalcem in organizacijam), ki se uporabljajo in delujejo v raziskovalne namene. RiUM FT je predpogoj in hkrati omogoča raziskovalno delo na področju turizma ter na širšem interdisciplinarnem področju ter je ključna za doseganje odličnosti v raziskovanju in za doseganje širšega družbenega razvoja.

RiUM FT je na UM FT organizirana v obliki ene entitete (enote), ki jo vodi prodekan/-ica za znanstvenoraziskovalno dejavnost: izr. prof. dr. Maja Turnšek, e-naslov: maja.turnsek@um.si.

RiUM FT obsega temeljno raziskovalno infrastrukturo (predavalnice, prostori inštitutov, raziskovalno opremo, ipd.) in raziskovalno infrastrukturo za prenos znanja (raziskovalne skupine inštitutov, raziskovalne, izobraževalne in svetovalne storitve inštitutov, baza podatkov, zbirke, ipd.). V določenih primerih jo lahko opredelimo tudi kot virtualno infrastrukturo ali virtualno raziskovalno okolje, kjer se storitev opravlja v elektronski obliki.

Seznam raziskovalne infrastrukture (RI) je naveden v Prilogi 1.

2. Uporabniki

RiUM FT je javno dostopna notranjim uporabnikom, to je raziskovalcem, raziskovalnim skupinam in raziskovalnim organizacijam ter vsem zaposlenim v okviru raziskovalnega delovanja UM (zaposlenim, vključno z raziskovalci različnih stopenj, podoktorskim raziskovalcem, tehnikom, doktorjem znanosti, raziskovalnim skupinam in inštitutom).

RiUM FT je javno dostopna tudi zunanjim uporabnikom za raziskovalno dejavnost izven UM, predvsem raziskovalcem drugih raziskovalnih organizacij, raziskovalcem iz gospodarstva ter drugim organizacijam in uporabnikom.

Uporabnikom je RiUM FT dostopna za ustvarjanje novega znanja, izdelkov, postopkov, metod in sistemov, pri čemer morajo uporabniki pri sodelovanju in uporabi raziskovalne infrastrukture upoštevati relevantna načela, strategije, direktive in druge regulative, ki veljajo na UM.

Za posamezno RiUM FT lahko UM FT zahteva dokazilo o posedovanju znanja in veščin, potrebnih za uporabo raziskovalne infrastrukture. V primeru izostanka teh znanj in veščin za strokovno uporabo raziskovalne infrastrukture lahko UM FT uporabnikom ponudi, da bo storitev izvedel strokovno usposobljeni zaposleni ali pa UM FT uporabniku ponudi celovito storitev izobraževanja in usposabljanja. Stroške tovrstnega usposabljanja nosi zunanji uporabnik.

3. Dostop

Dostop do raziskovalne infrastrukture pomeni legitimni in pooblaščen način sodelovanja in uporabe raziskovalne infrastrukture Fakultete za turizem ter storitev uporabnikom.

Dostop je lahko fizičen, oddaljen ali virtualen (ki omogoča dostop do raziskovalne infrastrukture preko komunikacijskih kanalov oz. sredstev spletnih omrežij), odvisen pa je od vrste raziskovalne infrastrukture in izražene potrebe potencialnega uporabnika.

Dostop do RiUM FT vključuje dve obliki dostopa: na osnovi odličnosti raziskovalnega dela in na osnovi tržne usmerjenosti raziskave. Oblika dostopa na osnovi odličnosti je odvisna od znanstvene odličnosti, izvirnosti, kakovosti in tehnične ter etične izvedljivosti dela. Oblika tržno usmerjenega dostopa je možna v primeru dogovora med uporabnikom in upravljalcem /skrbnikom RiUM FT ter predvideva plačilo pristojbine za dostop. Ta oblika dostopa je mogoča tudi pri pojavu potrebe na trgu, ki zahteva tehnične oz. znanstvene rešitve, dosežene z dostopom do RiUM FT.

Oba načina dostopa se odobrita ali zavrneta s strani dekana Fakultete za turizem na podlagi interne ocene oz. predhodnega strokovnega pregleda vloge za dostop s strani vodje, to je prodekan/-ice za znanstvenoraziskovalno dejavnost, ki po izvedenem povpraševanju potencialnega uporabnika preveri razpoložljivost kapacitete, oceno in vrsto storitve. V primeru, da so vse kapacitete, ki so potrebne za ustrezno raziskovalno, pedagoško in strokovno delo zaposlenih na UM FT zasedene, je dostop lahko omejen le na notranje uporabnike ali na uporabnike UM FT.

UM FT je odgovorna je določitev obsega lastne raziskovalne infrastrukture, ki je na voljo zunanjim uporabnikom, in sicer pod jasnimi, preglednimi in pravičnimi pogoji.

UM FT uporabnikom določi količino dostopa, ki se meri z enotami dostopa, ki pa se lahko razlikujejo glede na različne vrste raziskovalne infrastrukture in so praviloma natančno določljive (kot npr. ure uporabe/dostopa do RiUM FT, količine podatkov, ki jih ustvarijo ali shranijo uporabniki RiUM FT). določljive.

Postopki in sodelovanja v zvezi z dostopom do raziskovalne infrastrukture UM FT se razlikujejo glede na različne vrste temeljne raziskovalne infrastrukture znotraj posamezne entitete, vendar morajo biti odločitve o zahtevi za dostop uporabnikom jasne in utemeljene.

Podrobneje so uporabniki, ki lahko dostopajo do RiUM FT, vrste dostopa, načini dostopa in enote dostopa opredeljene v Prilogi 2.

4. Stroški in pristojbine

Dostop do raziskovalne infrastrukture je lahko brezplačen ali plačljiv, pri čemer morajo biti vsi pogoji, povezani z uporabo RI pregledni in javno dostopni. V primeru plačljivega dostopa se uporabniku zaračuna pristojbina, ki mora biti povezana z dejansko rabo RI in je določena s Cenikom uporabe raziskovalne infrastrukture Fakultete za turizem Univerze v Mariboru. Pristojbine za dostop do različnih vrst RI se lahko razlikujejo, a morajo slediti naslednjim načelom:

- preverljivosti;
- sledljivosti opravljenega delana RI, vključno z ohranjanjem ustrezne evidence o zahtevah za dostop (uspešnih in neuspešnih), razlogih za zavrnitev dostopa (v relevantnih primerih), podatki o uporabi, itd.;
- prepovedi dvojnega financiranja;
- skladnosti z vsemi ustreznimi državnimi pogoji financiranja, pogoji financiranja eU in z zakonodajo o konkurenci.

Pristojbine za tržno usmerjen dostop so enake polnim komercialnim cenam.

5. Izobraževanje in usposabljanje

V okviru politike odprtega dostopa RiUM tudi UM FT spodbuja sodelovanje z drugimi ustanovami in organizacijami, ki imajo koristi od RiUM in RiUM FT za svoje raziskovanje, izobraževanje in usposabljanje. Posebej to velja za raziskovalne organizacije na področju gostinstva, turizma, hotelirstva in drugih interdisciplinarnih turističnih ved ter za pridobitne in nepridobitne organizacije, ki poslujejo na trgu.

6. Omejitve

Dostop do RiUM FT je lahko omejen zaradi varstva človekovih pravic, interesov javne in nacionalne varnosti, pravice do zasebnosti, poslovne občutljivosti, pravice do intelektualne lastnine ter etike, vse omejitve sorazmerne in utemeljene v skladu z ustreznimi zakoni in predpisi. Dostop do RiUM FT je lahko potencialno omejen tudi zaradi zasedenosti raziskovalne infrastrukture oziroma nezadostne razpoložljivosti enot dostopa v želenem obdobju najema.

7. Etično ravnanje, raziskovalna integriteta in nediskriminacija

Politika odprtega dostopa do raziskovalne infrastrukture Fakultete za turizem sledi:

- Kodeksu etičnega ravnanja Univerze v Mariboru in
- Evropskemu kodeksu ravnanja za raziskovalno integriteto Evropske znanstvene fundacije (ESF) in Zveze Evropskih akademij (ALLEA), v katerem je opredeljenih osem načel, po katerih se morajo ravnati raziskovalci, in sicer poštenost v komunikaciji, zanesljivost pri izvajanju raziskav, objektivnost, nepristranskost in neodvisnost, odprtost in dostopnost, dolžnost skrbnega

ravnanja, poštenost pri navajanju referenc in zaslug ter odgovornost bodočih znanstvenikov in raziskovalcev.

Pri presojanju o dodelitvi dostopa RiUM FT, potencialni uporabnik ne sme biti diskriminiran na podlagi osebnih razlogov.

8. Zagotavljanje kakovosti

V okviru zagotavljanja kakovosti odprtega dostopa RiUM FT bodo vzpostavljeni mehanizmi za ocenjevanje kakovosti dostopa RI na ravni RiUM. Po potrebi bo UM FT vzpostavila lastne mehanizme za ocenjevanje kakovosti dostopa, ki bodo upoštevali navodila UM in splošna načela, ki jih je opredelila Evropska komisija, označeni z akronimom »RACER« (Relevant, Accepted, Credible, Easy, Robust):

- Ustreznost in tesna povezanost z zastavljenimi cilji. Mehanizmi ne smejo biti preveč ambiciozno zastavljeni in morajo meriti prave elemente.
- Sprejetost s strani RI in deležnikov. Vlogo in odgovornosti za kazalnik je treba dobro opredeliti.
- Verodostojnost za nestrokovnjake, nedvoumnost in enostavna razlaga. Kazalniki morajo biti čim preprostejši in čim trdnejši.
- Preprostost spremljanja, z nizkimi stroški in malo truda.
- Stabilnost v primerih poskusov manipulacij.

Vzpostavljeni mehanizmi morajo vključevati naslednje parametre:

- uporabniške meritve (npr. uporabniški dostop, baza uporabnikov in ustreznost za uporabnike),
- operativne meritve RI (npr. zagotavljanje dostopa, storitev, centralno upravljanje, zanesljivost, vidnost, velikost in razvoj uporabniške skupnosti),
- strateške kazalnike (npr. publikacije in drugi izdelki, čez-disciplinarnost, gospodarski vpliv) in
- finančne meritve (npr. storitev, viri, stroški, donos).

9. Nadzor nad raziskovalno infrastrukturo v odprtem dostopu

Nadzor nad RiUM FT predvideva uvedbo ustreznih mehanizmov spremljanja in ocenjevanja učinkovitosti in uporabnosti politike odprtega dostopa ter pobud v okviru ciljev odprte znanosti, vključno z določitvijo nenamernih posledic in možnih negativnih učinkov (predvsem za raziskovalce na začetku kariere). Vzpostavljeni mehanizmi bodo vključevali naslednje parametre:

- zbiranje in razširjanje poročil o napredku, dobrih praksah, inovacijah in raziskavah o odprti znanosti in njenih posledicah,
- razvoj strategij za spremljanje učinkovitosti in dolgoročne uporabnosti odprte znanosti z namenom krepitve vezi med znanostjo, politiko in družbo,
- večje transparentnosti in odgovornosti za vključene,
- enakovredne ter kakovostne raziskave, ki prinašajo učinkovit odziv na globalne izzive.

10. Upravljanje z raziskovalnimi podatki

Politika upravljanja s podatki vsebuje jasna navodila glede načina in mesta shranjevanja nastalih podatkov za razumno časovno obdobje ter o tem, na kak način mora uporabnik nuditi te podatke za ponovno uporabo. Navodila se lahko razlikujejo glede na vrsto RI znotraj posamezne entitete. Podatki morajo slediti načelom FAIR (najdljivost, dostopnost, interoperabilnost in primernost za ponovno uporabo). Upravljanje z raziskovalnimi podatki je opredeljeno v ločenem regulativnem dokumentu na ravni Univerze v Mariboru.

11. Preglednost

Fakulteta za turizem Univerze v Mariboru zagotavlja pregledno in transparentno poslovanje z raziskovalno infrastrukturo, z objavo vseh informacij vezanih na Politiko odprtega dostopa RiUM FT.

Splošna kontaktna oseba za RiUM FT je prodekan/-ica za znanstvenoraziskovalno dejavnost, ki politiko odprtega dostopa do RI v operativnem delu izvaja skupaj s Strokovnimi službami FT UM.

12. Priloge:

- Priloga 1: Seznam raziskovalne infrastrukture (RI);
- Priloga 2: Seznam uporabnikov, ki lahko dostopajo do RiUM FT, vrste dostopa, načini dostopa in enote dostopa.